

De grote fragmentatie

Belangrijke problemen trekken zich niets aan van de kleur van ons paspoort. Onveiligheid, klimaatverandering, pandemieën en financiële instabiliteit erkennen geen grenzen en het bestrijden van die bedreigingen vereist beleid, instituties en spelregels die op mondiaal niveau worden ontwikkeld en geïmplementeerd. Er zijn indicaties dat het ontwikkelen van die collectieve goederen steeds moeilijker wordt. De voortslepende Doha-wereldhandelsronde is een sprekend voorbeeld.

In de jaren zestig ontwikkelde Mancur Olson de groep-theorie van collectieve actie. Olson stelde dat de voorziening van collectieve goederen moeilijker wordt naarmate de groep voor wie dat collectieve goed wordt geproduceerd groter is. Het probleem met collectieve goederen is dat iedereen er toch wel van profiteert en dat er dus een sterke prikkel is om er geen verantwoordelijkheid en kosten voor te willen dragen. Juist op mondiaal niveau is Olsons theorie relevant (Van Bergeijk, 2013). Hier zijn de uitdagingen nog groter, want op mondiaal niveau is er geen sociaal contract en is er weinig bereidheid om verantwoordelijkheid te nemen voor inwoners van andere landen. De motiverende prikkel is het eigen nationale belang. Bouwers van publieke collectieve goederen moeten met andere woorden zélf voldoende voordeel hebben bij de productie van het publieke goed.

Men hoeft geen marxist te zijn om in te zien dat de onderbouw van productie de bovenbouw van instituties mede bepaalt. Indien het desbetreffende publieke goed noodzakelijk is om optimaal te kunnen produceren, dan volgt direct dat de voordelen van het publieke goed proportioneel zijn met het aandeel in de wereldproductie, en dat is ook het geval als de voordelen die kunnen worden geplukt afhankelijk zijn van marktmacht. Grotere fragmentatie betekent dan dat de voordelen verdund worden en daardoor neemt de waarschijnlijkheid af dat een mondiaal publiek goed metterdaad ontwikkeld wordt. Om die reden wordt het bestaan van een dominante economie of een kleine groep van gelijkgezinde leidende economieën gezien als een noodzakelijke voorwaarde voor publieke goederen. In deze visie hebben we belangrijke mondiale instituties te danken aan de leidende economieën in de naoorlogse periode. Het IMF en de Wereldbank zouden er niet geweest zijn zonder de VS.

Door de globalisering en de snelle ontwikkeling van de BRIC-

PETER VAN BERGEIJK

Hoogleraar bij het International Institute of Social Studies van de Erasmus Universiteit Rotterdam

landen neemt het aantal landen dat actief deelneemt aan de wereldeconomie toe. Dit is natuurlijk goed nieuws want deze ontwikkeling draagt in belangrijke mate bij aan het bereiken van een ander mondiaal publiek goed, namelijk de Millennium-ontwikkelingsdoelstelling om de mondiale armoede te halveren. De paradox is dat hierdoor de fragmentatie van de wereldproductie sterk toeneemt en dat dit de voorziening van andere mondiale publieke goederen in gevaar brengt.

Kenmerkend voor deze fragmentatie is het afkalvende aandeel van de VS en de EU. Deze afkalving is niet zozeer een gevolg van krimp van de OESO – al haalt de recente crisis metterdaad een duit uit het zakje –, maar van de opkomst van nieuwe economische

grootmachten. De fragmentatie van het mondiale systeem zal op termijn verder toenemen. Hierbij is niet alleen het afnemen van de economische macht van de huidige economische leiders, de VS en de EU, van belang, maar vooral ook dat de economische macht van de toekomstige economische leider, China, in het midden van deze eeuw veel geringer zal zijn dan de macht die de VS nu heeft (Fouré *et al.*, 2012).

Het lanceervenster voor publieke goederen neemt dus af: 2050 is weliswaar nog ver weg, maar mondiale publieke goederen zijn een kwestie van lange adem: de vorming van bijvoorbeeld de Wereldgezondheidsorganisatie nam vele decennia in beslag. Het is dus zaak nu actie te nemen en dat kan alleen als de toekomstige hoeders van de wereldeconomie nu al metterdaad mede-eigenaar worden van het multilaterale systeem. Het feit dat China, Brazilië en India geen volwaardig lid van de OESO zijn is een voorbeeld van hoe het niet moet, en Nederland zou daar als OESO-lid tegen moeten vechten.

Zo kan een klein land nu al een bijdrage leveren aan de mondiale publieke goederen van de toekomst!

LITERATUUR

Bergeijk, P.A.G. van (2013) *Earth economics: an introduction to demand management, long run growth and global economic governance*. Cheltenham: Edward Elgar.

Fouré, J., A. Bénassy-Quéré en L. Fontagne (2012) *The Great Shift: macroeconomic projections for the world economy at the 2050 horizon*. CEPII *Documents de Travail*, 2012(03).